

DE AAP

Apen zijn schrandere beesten. Ze doen alles na wat hun wordt voorgedaan en kunnen daardoor ook worden gevangen. Op plaatsen waar apen zich in bomen of bergen ophouden, trekken de jagers schoenen aan die ze voor dat doel gemaakt hebben, terwijl de apen de hele tijd kunnen zien wat ze doen. Dan laten ze die schoenen liggen en verbergen ze zich. De apen willen hen nabootsen, komen te voorschijn en knopen de schoenen zo stevig vast dat ze ze niet meer los kunnen maken.

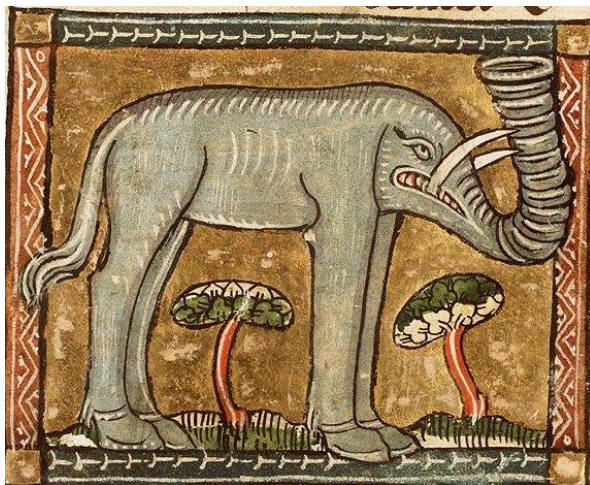
Plinius beschrijft een andere methode om deze dieren te vangen. De jager neemt lijm mee naar een plaats waar de apen hem kunnen gadeslaan en doet daar listig en duidelijk zichtbaar alsof hij zijn ogen flink met lijm insmeert. Vervolgens gaat hij weg, maar de lijm laat hij achter. De apen, die hetzelfde willen doen, komen te voorschijn, plakken hun ogen dicht en worden gevangen.

DE EENHOORN

De geleerden Jacobus van Vitry en Isidorus van Sevilla beschrijven hoe men de eenhoorn kan vangen zonder er jacht op te maken. Laat een maagd alleen in het woud: wanneer de eenhoorn verschijnt en haar ongerepte schoonheid aanschouwt, laat hij al zijn woestheid varen en zinkt hij in aanbidding voor haar neer. Hij vlijt gedwee zijn kop in haar schoot en valt vredig in slaap. Op dat moment komen de jagers te voorschijn, die hem vangen en doden of hem stevig vastgebonden als bezienswaardigheid naar het paleis van een adellijk heer brengen.

(uit: *Der Nature Bloeme* - Jacob van Maerlant (ca. 1270), vertaling Peter Burger)

Afbeeldingen uit het originele werk:

Symia

j. deel sijnsi van sinne vroet
dat si sien dat men vor hem doet
dat wilsi also bestaen
ende hier omme werdensi gheuaen
want jaghers pleghen ende gomen
dar tsiminkel sit vp bome
of up berghe dat si scoen
ghemaket ebben diesi an doen
ende bindense an hare been
dar die simme al in een
mach besien wat doet die man
dan latensi die scoen dar dan
ende gaet dar mense niet mach sien
so comt die beeste ende wille des plien
ende bind die scoen so vaste an
dat soere ylosen niet can
plinius toghet andre maniere
hoe dat men oec vaet die diere
hi seghet dat si dies plien
lijm te nemene ende gaen mettien
dart siminkele sien moghen
so ghebarensi of si hare oghen
recht met ghenen lime bestreken
ende dit doensi in losen treken
vor die beesten alopenbare
si gaen wech ende laten tlijm dare
so comt dat dier ende wil mede
ende verlimet al dar ter stede
sijn oghen ende wert gheuaen

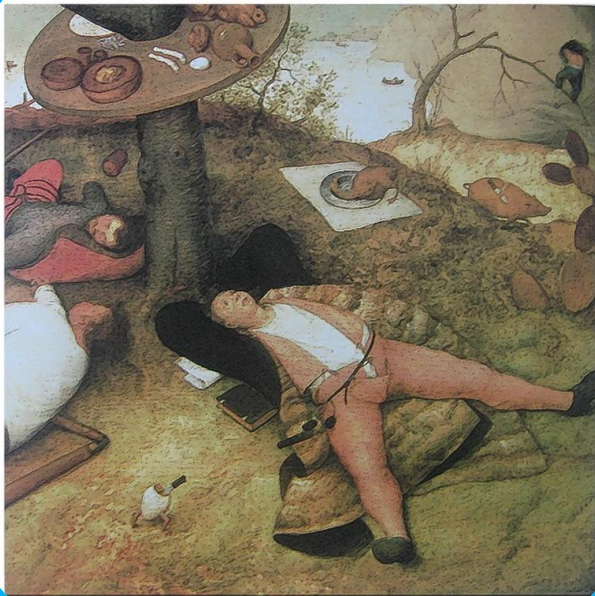
Vnicornus

ons scriuet iacob van vitri
ende sente isidorus de meester vri
hoement vaet ende niet ne iaghet
men nemet ene ombesmette maghet
ende setse alleene in gheen woud
daer hem dunicornus houd
dar comet dat dier ende siet hane
dat reine ulesch de soete ghedane
ende werpet dar wech ende af doet
allen fellen houermoet
ende anebet die suerede
sijn houet met groter goedertierede
ende legghet in der ioncurouwen scoet
ende slapet daer met gnoechten groot
so coment die jaghers mettien
ende vanghent al onuersien
si slaent doot na hare gheuoech
ofte si bindent vaste ghenoech
ende bringhent in palaisen dan
hoghen heren te scouwene an

COCAGNE

Dit is nu het land waar god van houdt, wie het langst slaapt, verdient het meest. En wat men op de grond ziet liggen, kan iedereen zomaar meenemen, om ermee toe doen wat men wil, net alsof het persoonlijk eigendom is. Goedkoop zijn daar ook mooie kleren. Voor alle huizen ligt er namelijk een stapel, broek en schoenen inbegrepen. Wie wil kan ze zo aantrekken.

“Luilekkerland”
door Pieter Brueghel de oudere
(1567)

In alle straten treft men fraai gedekte tafels aan, die voor iedereen bestemd zijn. Op de vlekkeloos witte lakens ligt brood en wijn, met volop vis en vlees, wat men maar wil. De hele dag door kan men daar eten en drinken. En niemand hoeft wat te betalen, wat hier wel zou moeten. Ach, dit land is zo geweldig! Het regent namelijk drie keer per dag vlaaien, palingen en pasteigebak. Van alles is er genoeg, precies wat iedereen wil, niemand blijft zonder zitten. De ganzen braden zich namelijk zelf, terwijl vis, vlees, kapoenen en andere vette vogels hetzelfde doen. Zo gaat het daar toe.

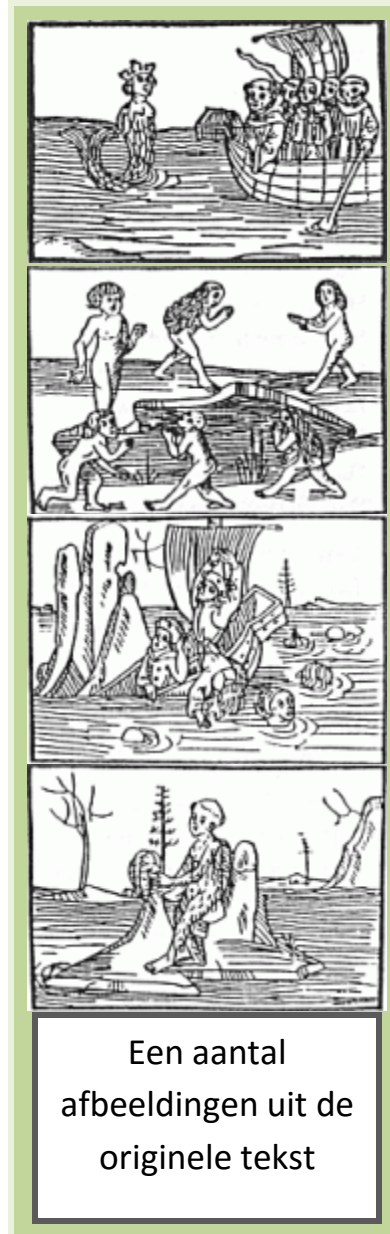
(uit: *Narratio de terra suaviter viventium* - auteur onbekend (ca. 1500),
vertaling Herman Pleij)

Dit is dat lant dat Got mynt!
Dye daer 't langste slaept, dy 't meiste vynt.
Ende wat men in dat lant vynt liggen,
Dat maech eyn yeghelick upnemen sonder seggen
Ende doyn darmede syn bederven,
Recht off waer syn eyghen erve.
Schoen kleyder syn daer oeck goitkoop,
Want voer allen huyseren licht er eyn hoep
Ende dartoe haesen ende schoen.
Dye will, dye maech si aendoyn.
In allen straeten vynt men gespreit
Schoen taeffelen, dye men nyemant wederseit,
Mit witten laecken onbfect:
Broit ende wyn daerup gesett,
Ende dartoe vische ende vleysche,
Egerlick nae synen heysch.
Men mach daer eten ende dryncken alle den daech
Daer en gilt nyet ghelaech
Als men hir te landen doit.
Och, dat lant is soe goit,
Want het regent .jjj. werff 's dages vladen,
Palingen ende pastien gebraeden.
Men vynt van alles genoich,
Elick mynsche nae syn gefoech.
Daer en bleyff nymant onberaeden,
Want dye gansen gaent hemselven braeden.
Vich, vleysche ende vette capunen
Koecken hemselven tot allen nonen,
Ende dye vette vogelen mede:
Het is dar des lants sede.

DE REIS VAN SINT BRANDAAN

In dit verhaal reist de hoofdpersoon Brandaan met een schip en beleeft vele avonturen. Bij dit fragment is hij net aangekomen op een eiland.

Toen vond hij het hoofd van een dode man
voor hem liggend op het zand
de vloed dreef het aan land.
Het hoofd was echt geweldig groot:
iets vergelijkbaars zag hij nooit.
Brandaan bezwoer het hoofd bij de Here
om zich meteen tot hem te keren,
zodat het hem zou vertellen
hoe 't in zijn leven was gegaan.
Waarop het grote hoofd zei:
'Heel wat moeite kost het mij
om u uit te leggen
hoe het met mij is gegaan.
Ik was altijd een heiden.
Ik was sterk en was niet bang
en ik was wel honderd voet lang.
Dus waadde ik ver uit de kust
en liet geen enkel schip met rust.
Al wie op de woeste golven
met schepen wilde varen,
beroorfde ik van zijn geld en goed.
Toen kwam er een enorme vloed.
Ik was opeens een stuk te klein
en zo moest het mijn sterfdag zijn,
zoals er een eind komen moet
aan alles wat kwaad is of goed.
Niets ontkomt er aan de tijd,
behalve de hel en het paradijs,
waar de zalige personen
in eeuwige vreugde mogen wonen.'

(uit: De Reis van Sente Brandane - auteur onbekend (12de eeuw).
Vertaling: Willem Wilmink)

Doe hi te scepe gaen began
Vant hi thoeft van eenen doden man
voer hem ligghende up tsant;
Die vloet dreeft an tlant.
Dat hoeft was arde groet,
Nye en sach hi des ghenoot.
Doe bemaendijt wel diere
Bi Gode vele sciene
Dat hi hem dade verstaen
Hoe zijn leven was ghedaen.
Thoeft jeghen Brandane sprac
Ende seide: 'Al doet mi onghemac,
Ic wilt di segghen saen
Hoe mijn leven was ghedaen.
Ic was een heydin man.
Ic was groet ende stranc
Ende ic was wel C voete lanc.
Dus woedic in die diepe zee
Ende dede den ghenen wee
Die hier up die zee baren
Met scepen wilden varen;
Hem nam ic have ende goet.
Eens so wies zeere die vloet
Met eenen storme die was stranc.
+Al haddic ghesijn noch so lanc,
Ic en hadde niet vonden gront
Daer ic teerst toter borst in stont
Doe en conste ics niet ghenesen
Dus moeste mijn sterfdach wesen,
Also van allen dinghen moet
Sijn si quaet ofte goet,
Ende daer si sonder eenich hende
Doeghen wee ende allende
Ende oec dat paradijs,
Dat den saleghen es wijs,
Daer si hebben eewelike
Die bliscap arde rike.'

DE KONING VRAAGT: HOE KOMT HET DAT VROUWEN ZO EMOTIONEEL REAGEREN OP VREUGDE EN VERDRIET IN DE WERELD?

Sidrac antwoordt: Vrouwen reageren zo emotioneel omdat zij lichter bloed en lichtere hersenen hebben dan mannen. Zij zijn als kleine twijgjes aan de bomen die in alle richtingen met de wind meewaaien. Zo zijn vrouwen, want bij het minste of geringste wat zij horen of zien, gaan ze lachen, schreeuwen of huilen. Dat zij zo weinig gezond verstand hebben komt door de lichtheid van hun bloed. Want waren zij net zo wijs als mannen, dan zou men ze rechters en heersers maken en zouden zij vonnissen vellen en heersen zoals mannen. Maar men doet dit niet, omdat zij weinig bloed hebben en wankelmoedig zijn. Alles wat zij van anderen horen, geloven zij, of het nu waar is of niet. Daarom reageren zij zo emotioneel op vreugde en verdriet in de wereld. Zeventig vrouwen laten zich gemakkelijker misleiden dan één wijze man; dat komt door hun gebrek aan gezond verstand.

Uit: Het boek van Sidrac, Auteur onbekend (begin 14de eeuw).
Vertaling: O.S.H. Lie (e.a.)

Die coninc vraecht: Waer by hebben die wive die bliscap ende den rouwe vander werelt?

Sidrac antwort: Die wive hebben die bliscap ende die droefheit vander werelt daer omme dat sy dbloet ende die hersenen hebben vele lichtere dan die manne. Sy sijn alse die clene riserkine van den bomen die nigen voer den wint alsi wait, wanen datti compt. Aldus soe sijn die wive, want en mach soe clenen dinc niet sijn die sy horen *ofte* sien, sy en lachen, criten ofte weenen; ende dat es vander lichtheit des bloets, dat sy dus cranc sijn van sinne. Want waren sy vroet alse manne, men soudse maken rechteren [ende] ebiedereren ende sy souden vonnessen ende gebieden gelijc den mannen; ende daer omme dat sy luttel bloets hebben ende ongestade sijn van herten soe laetment te doene. Want handelinghe geloven sy ende ongeloven van dien dat sy horen oft datmen hem seit ofte doet. Ende daer omme hebben sy die bliscap ende den rouwe vander werelt. Ende eer souden LXX wive verleit sijn dan een vroet man; dats omme den crancken ende den onvasten sin die sy hebben.